

minulosti bola pre obyvateľov Slovenska typická veľmi nevhodná štruktúra výživy (najmä vysoký podiel živočíšnych tukov, cukrov a alkoholu), ekonomická transformácia a zmena cenovej štruktúry potravín zlepšila celkové zloženie stravy (prudko klesla spotreba masla a zvýšila sa spotreba rastlinných olejov, zeleniny a ovocia – najmä južného ovocia). Výnimkou je pokles spotreby mlieka a mliečnych výrobkov. V celkovej štruktúre výživy je ešte potrebné zvýšiť spotrebu rýb, ovocia, mliečnych produktov a naopak podstatne znížiť spotrebu mäsa a alkoholických produktov.

Súčasná zdravotná politika je výsledkom neujasnenosti, nedôslednosti a nezhody koncepcií doterajších politických reprezentácií v zdravotnej i sociálnej oblasti. Problémy zdravotníctva nie je možné zúžiť len na oblasť financovania. Nedostatočne je akceptovaný "netrhový" princíp zdravotníctva, ktorý spočíva v tom, že zdravotnícke služby by sa mali poskytovať nielen podľa ponuky a dopytu, ale predovšetkým podľa potrieb populačných celkov a mali by byť v súlade s ekonomickými možnosťami spoločnosti. Nedostatočne rozvinutá oblasť informatiky a štatistiky nevytvára dostatočne kvalitnú základu pre rozhodovacie procesy. Otvorenou otázkou zostáva definovanie štandardného modelu zdravotnej starostlivosti.

Na základe environmentálnej regionalizácie Slovenska je možné konštatovať, že v súčasnosti žije v narušenom prostredí cca 37 % obyvateľstva Slovenska, pričom takmer štvrtina obyvateľov (23 %) žije v silno narušenom prostredí.

8. Koncepcia územného rozvoja Slovenska a trvalo udržateľný rozvoj

Posúdenie návrhu Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 z hľadiska podpory smerovania k trvalo udržateľnému rozvoju (TUR)

Princípy TUR – Dosiahnutie TUR si žiada zmenu	Celkové posúdenie súladu zámerov, úloh a opatrení KURS 2001 z hľadiska podpory princípov TUR	Návrhy ďalších zámerov, úloh a opatrenia, ktoré by posilnili význam KURS 2001 z hľadiska podpory smerovania k TUR
1. Zmena správania voči potrebám budúcich generácií	Dokument stanovuje ciele z hľadiska priestorovej a funkčnej organizácie územia SR, navrhuje funkčné využitie regiónov, organizáciu centier, sídelných štruktúr a nadradenej infraštruktúry.	Realizácia návrhov dokumentu musí byť akceptovaná a uplatňovaná v ďalších plánovacích dokumentoch a rozhodnutiach týkajúcich sa priestorového rozvoja. Obzvlášť je potrebné zladovať krátkodobé a strednedobé ciele regionálnej politiky s dlhodobými cieľmi KURS, ako aj vytvoriť potrebné spätné väzby.
Princípy TUR – Dosiahnutie TUR si žiada zmenu	Celkové posúdenie súladu zámerov, úloh a opatrení KURS 2001 z hľadiska podpory princípov TUR	Návrhy ďalších zámerov, úloh a opatrenia, ktoré by posilnili význam KURS 2001 z hľadiska podpory smerovania k TUR

<p>2. Zmena správania a postojov hlavných skupín spoločnosti pri uplatňovaní slobody a rovnoprávnosti (medzigeneračná, vnútrogeneračná a medziregionálna solidarita)</p>	<p>Dokument stanovuje základné územné rozvojové ciele a zásady. Tieto je potrebné v plnej autonómnosti jednotlivých nižších, predovšetkým regionálnych celkov, ďalej rozvíjať a tvorivo uplatňovať so zohľadňovaním regionálnych a lokálnych špecifik v participácii s čo najširším okruhom dotknutých sociálnych a podnikateľských partnerov a verejnosťou.</p>	<p>Dokument pred jeho schválením prešiel verejným prerokovaním a diskusiou. Pri realizácii jeho cieľov bude potrebné tak isto uplatniť princípy partnerstva a to či na celoštátnej alebo regionálnej úrovni.</p>
<p>3. Zmena správania a postoja občanov k prevzatíu časti zodpovednosti za rozvoj spoločnosti, za rešpektovanie práv budúcich generácií, za medzigeneračnú, vnútrogeneračnú, regionálnu a medzinárodnú solidaritu</p>	<p>Pred schválením bol dokument široko propagovaný a diskutovaný na všetkých hierarchických úrovniach. Relevantné výsledky týchto diskusií boli zohľadňované pri spracovaní konečného návrhu dokumentu.</p>	<p>Schválené ciele, zásady a princípy uplatňovania výsledkov KURS 2001 by mali byť pred ich realizáciou dostatočne medializované a vysvetľované všetkým dotknutým partnerom, aby pri ich ďalšom uplatňovaní, boli tieto všetkými zúčastnenými ako východiskové princípy a ciele prijaté a následne tvorivo rozvíjané.</p>
<p>4. Zmena hodnotovej orientácie vo vzťahu k významu kultúrneho dedičstva, kultúrnej a spoločenskej identity, vzdelávania a výchovy</p>	<p>Základné ciele dokumentu sú spracované v súlade s princípmi trvalo udržateľného rozvoja. Zvláštny dôraz sa pri rozvoji územia kladie v dokumente na otázky aktívneho a tvorivého zapájania kultúrneho a prírodného dedičstva a lokálnych špecifik do rozvojového procesu, pri zohľadnení ich nevyhnutnej ochrany.</p>	<p>Optimálne využitie lokálnych kultúrnych a prírodných hodnôt a lokálnych špecifik, je možné iba za aktívnej účasti lokálnych autorít, kde nezastupiteľnú úlohu budú zohrávať regionálne samosprávy, ako nositelia regionálnych rozvojových zámerov a súčasne aj ako autorít zabezpečujúcich ochranu kultúrneho a prírodného dedičstva.</p>

Princípy TUR – Dosiahnutie TUR si žiada zmenu	Celkové posúdenie súladu zámerov, úloh a opatrení KURS 2001 z hľadiska podpory princípov TUR	Návrhy ďalších zámerov, úloh a opatrení, ktoré by posilnili význam KURS 2001 z hľadiska podpory smerovania k TUR
5. Zmena správania a postojov k dosahovaniu vysokej a stabilnej úrovne hospodárskeho rastu a zamestnanosti, a to v súlade s požiadavkami TUR	Dokument zohľadňuje výsledky Národného plánu regionálneho rozvoja a jeho regionálnych a sektorových operačných projektov. Rozvoj hospodárstva a stabilizáciu zamestnanosti dokument navrhuje prostredníctvom podpory rozvoja polycentrickej sídelnej sústavy s vybudovaním adekvátnej nadradenej technickej, najmä dopravnej, infraštruktúry. Vytvorenie súrodej polycentrickej sústavy miest a aglomerácií rovnomerne po celom území štátu, dáva predpoklad vytvorenia rovnocenného sociálneho a podnikateľského prostredia.	Pre zabezpečenie realizácie navrhovaných opatrení bude potrebné na všetkých hierarchických úrovniach uplatňovať princípy regionálnej politiky, ktorej strategickým cieľom je zabezpečiť taký rast HDP, aby Slovenská republika do roku 2006 dosiahla úroveň 55–60 % z priemeru HDP/obyv. štátov EÚ, pričom predpokladaný rast HDP sa musí uskutočňovať za týchto rozhodujúcich podmienok: <ul style="list-style-type: none"> • Vyváženého ekonomického a sociálneho rozvoja regiónov • Harmonického usporiadania a racionálneho využívania celého územia SR • Harmonického usporiadania a racionálneho využívania celého územia SR, najmä dôsledným uplatňovaním princípu polycentrickej sústavy mestského osídlenia • Ochrany a tvorby životného prostredia tak, aby súbežne s ekonomickým rozvojom regiónu boli obnovené environmentálne funkcie územia
6. Zmena správania a hodnotových orientácií vo vzťahu k životnému prostrediu najmä vo vzťahu k prírode a prírodným zdrojom	Dokument akcentuje rešpektovania cieľov schválených dokumentov environmentálnej politiky SR: <ul style="list-style-type: none"> - Stratégia, zásady a priority štátnej environmentálnej politiky, - Národný environmentálny akčný program Slovenskej republiky II, - Konceptia uplatňovania Agendy 21, - Národná stratégia trvalo- udržateľného rozvoja Slovenskej republiky. 	Ciele environmentálnej politiky štátu a princípy TUR pri realizácii cieľov KURS 2001 je potrebné tvorivo a so zohľadnením miestnych špecifik uplatňovať podľa konkrétnych okolností pri daných konkrétnych priestorových, environmentálnych, ekonomických a spoločenských podmienkach.

Princípy TUR – Dosiahnutie TUR si žiada zmenu	Celkové posúdenie súladu zámerov, úloh a opatrení KURS 2001 z hľadiska podpory princípov TUR	Návrhy ďalších zámerov, úloh a opatrenia, ktoré by posilnili význam KURS 2001 z hľadiska podpory smerovania k TUR
7. Zmena v spôsobe organizácie a riadenia (s dôrazom na kompetentnosť, efektívnosť a transparentnosť, princíp subsidiarity, integrovaný prístup a pod.)	KURS 2001 vytyčuje základné ciele, ktorými pripravuje priestorové a funkčné usporiadanie aktivít v území. KURS 2001 predpokladá realizovať tieto aktivity v súlade s princípmi vyjadrených v koncepcii reformy verejnej správy. Navrhovaná sídelná štruktúra ťažísk osídlenia, rozvojových osí a sídelných centier plne podporuje princípy územného členenia vyjadrené v pripravovanej koncepcii reformy verejnej správy.	Uplatnenie princípu je závislé od realizácie koncepcie reformy verejnej správy – predovšetkým vytvorením samosprávnych orgánov na regionálnej úrovni s príslušnými kompetenciami.
8. Zmena správania a postojov v rámci medzinárodnej spolupráce a zabezpečenia globálnej bezpečnosti	KURS 2001 vychádza z teoretických princípov deklarovaných v medzinárodne prijatých dokumentov a priamo aplikuje niektoré zásady územného rozvoja vyjadrené v dokumente Európska perspektíva priestorového rozvoja, ktorý bol prijatý štátmi EÚ. KURS 2001 kladie dôraz na medzinárodnú a cezhraničnú spoluprácu z pohľadu tvorby priestorových systémov.	Navrhované ciele v rámci medzinárodnej spolupráce by sa mali aktívne uplatňovať ako z polohy celoštátnej územnoplánovacej politiky pri medzinárodných kontaktoch, tak najmä pri aktívnej činnosti Euroregiónov a ostatných cezhraničných spoločenstiev pri všetkých aktivitách s priestorovým dopadom.

Hlavné ciele riešenia Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 tak ako boli definované v zadávacom dokumente – „Prognostickej úlohe pre spracovanie Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001,“ sledovali uplatňovanie trvalo udržateľného rozvoja ako jedných z hlavných priorít riešenia dokumentu. Vlastné riešenie Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 uplatnilo princípy trvalo udržateľného rozvoja spôsobom ako je to obvyklé u podobných dokumentoch štátov EÚ. Vo vlastnom riešení Koncepcie územného rozvoja Slovenska 2001 sú zahrnuté princípy územného rozvoja, tvorby sídelných štruktúr a zabezpečenia priestorových súvislostí medzi jednotlivými územnými jednotkami na celoštátnej a medzinárodnej úrovni tak, ako je to predpokladané v prijatých celoeurópskych a medzinárodných dokumentoch. Tým sa dá predpokladať aj zabezpečenie základných princípov trvalo udržateľného rozvoja na celoštátnej a medzinárodnej úrovni s výpovednou podrobnosťou adekvátnou celoštátnemu dokumentu. Vlastná realizácia jednotlivých aktivít však musí byť postupne konkretizovaná a spodrobňovaná v ďalších plánovacích postupoch a dokumentoch, pri ktorých sa musia zabezpečiť ďalšie vyhodnotenia zhodnocujúce súvislosti a vplyvy na životné prostredie konkrétnych aktivít v konkrétnych podmienkach.

Pri riešení Konceptie územného rozvoja Slovenska 2001 sa uskutočnila aj priama konzultácia s riešiteľmi ostatných celoštátnych strategických materiálov (Národná stratégia trvalo-udržateľného rozvoja Slovenskej republiky, Národný plán regionálneho rozvoja Slovenskej republiky, Konceptia reformy verejnej správy), pričom sa tieto dokumenty vzájomne koordinovali, resp. poskytovali si navzájom aktuálne informácie a podklady.

Medzinárodný aspekt Konceptie územného rozvoja Slovenska 2001 a trvalo udržateľný rozvoj

Oblasť medzinárodných vzťahov Konceptie územného rozvoja Slovenska 2001 a ciele trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike

Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 vo svojom návrhovom riešení vychádza z celoeurópskych a celosvetových prijatých dokumentov a to ako z oblasti priestorového rozvoja, tak z oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Odporúčania a ciele z týchto dokumentov a materiálov aplikuje na podmienky v Slovenskej republike. Ide predovšetkým o odporúčania vyjadrené v celoeurópsky prijatých dokumentov ako sú Európska perspektíva priestorového rozvoja (European Spatial Development Perspective), VISION PLANET a pod., v ktorých odporúčaných cieľoch a politikách sú obsiahnuté aj ciele trvalo udržateľného rozvoja na medzinárodnej a celoštátnej úrovni.

Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 a trvalo udržateľný rozvoj z pohľadu integrácie Slovenskej republiky do Európskej únie

Konceptia územného rozvoja Slovenska 2001 ako celoštátny dokument vo svojej koncepcnej časti vyjadruje názor na zapájanie sídelných štruktúr Slovenskej republiky do celoeurópskeho a stredoeurópskeho sídelného priestoru. Akceptuje transhraničné komunikačné koridory, ktoré boli dohodnuté na medzinárodnej úrovni s ostatnými európskymi štátmi. Pre celoštátnu úroveň vyjadruje z pohľadu územnoplánovacej politiky odporúčania na zvýšenie konkurencieschopnosti územia štátu a jeho jednotlivých regionálnych celkov v medzinárodnom meradle.

ZÁKLADNÉ ÚDAJE	1
1. ZADANIE, POSTUP A SPÔSOB SPRACOVANIA DOKUMENTU	1
2. ZHODNOTENIE DOTERAZ PLATNEJ ÚZEMNOPLÁNOVACEJ DOKUMENTÁCIE REGIÓNOV A KONCEPCIE ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA – II. NÁVRH	2
3. HLAVNÉ CIELE A ICH PRIORITY V EURÓPSKOM A REPUBLIKOVOM KONTEXTE	3
HLAVNÉ CIELE	5
1. ŠTRUKTUROVANIE CIEĽOV VO VÄZBE NA POLOHU SLOVENSKA V EURÓPSKOM REGIÓNE	5
2. PRIORITY CIEĽOV VO VZŤAHU K SOCIÁLNEJ, EKONOMICKEJ A ENVIRONMENTÁLNEJ SITUÁCII V SR	5
VSTUPNÉ PODMIENKY A VÝCHODISKÁ	7
1. MEDZINÁRODNÉ SÚVISLOSTI	7
1.1. Európska perspektíva priestorového rozvoja (ESDP)	7
1.2. VISION PLANET	8
1.3. Štúdiá podunajského priestoru	9
1.4. Red Octopus – Červená chobotnica	10
1.5. Euroregióny	10
2. REGIONÁLNA POLITIKA ŠTÁTU	11
2.1. Konceptčné a strategické celoštátne dokumenty	11
2.2. Regionálne disparity a ekonomická regionalizácia Slovenska	14
3. ENVIRONMENTÁLNA POLITIKA ŠTÁTU	18
3.1. Konceptčné a strategické celoštátne dokumenty	18
3.2. Krajinnó–ekologické podmienky územného rozvoja Slovenska	20
4. DEMOGRAFICKÝ STAV A TENDENCIE VÝVOJA OBYVATEĽSTVA	22
4.1. Stav a tendencie vývoja obyvateľstva v Slovenskej republike	22
4.1.1. Vývoj počtu obyvateľov v SR v rokoch 1991– 2000	22
4.1.2. Trendy v demografickom správaní obyvateľstva SR v rokoch 1991– 2000	23
4.1.3. Zmeny vo vekovom zložení obyvateľstva SR	23
4.1.4. Vývoj počtu obyvateľov v krajocho SR v rokoch 1991– 2000	24
4.1.5. Demografická charakteristika krajov SR	24
4.1.6. Národnostná štruktúra	25
4.1.7. Vzdelanostná štruktúra	26
4.2. Výhľadový počet obyvateľov SR do roku 2015	26
4.2.1. Demografické projekcie	26
5. EKONOMICKÁ AKTIVITA OBYVATEĽOV	28
5.1. Ekonomická aktivita obyvateľstva SR	28
5.1.1. Ekonomicky aktívne obyvateľstvo SR v roku 1991	28
5.1.2. Výhľadový počet ekonomicky aktívneho obyvateľstva v SR	28
5.2. Pracovné príležitosti	29
KOMPLEXNÝ NÁVRH	31
1. OSÍDLENIE A SÍDELNÁ ŠTRUKTÚRA	31
1.1. Medzinárodné väzby	31
1.2. Osídlenie na území Slovenska	32
1.2.1. Stav osídlenia na území Slovenska	32
1.2.2. Osídlenie ako kultúrne dedičstvo	33
1.3. Sídelné systémy	35

1.3.1.	Centrá osídlenia	35
1.3.2.	Ťažiská osídlenia	41
1.3.3.	Rozvojové osi	47
1.3.4.	Vidiecke osídlenie, mestá a vidiek	49
1.4.	Kultúrne dedičstvo	51
1.5.	Rozvoj osídlenia a sídelných štruktúr a ich predpokladané vplyvy na životné prostredie a trvalo udržateľný rozvoj	53
1.5.1.	Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 a ciele trvalo udržateľného rozvoja v Slovenskej republike	53
1.6.	Základné koncepčné princípy tvorby sídelných štruktúr v regiónoch	56
2.	KRAJINNÁ ŠTRUKTÚRA	61
2.1.	Krajinnoekologický potenciál (s legislatívnym vymedzením)	61
2.1.1.	Ochrana prírody a krajiny	61
2.1.2.	Územný systém ekologickej stability	62
2.1.3.	Územia medzinárodného významu	64
2.2.	Environmentálne limity	64
2.3.	Environmentálne členenie priestoru Slovenska	65
2.3.1.	Typizácia krajiny na základe zaťaženia a poškodenia krajinotvorných zložiek	65
2.3.2.	Typizácia krajiny Slovenska	67
2.4.	Návrh obnovy a starostlivosti o krajinu	68
3.	HOSPODÁRSKA A SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA A ÚZEMNÝ ROZVOJ SLOVENSKA	68
3.1.	Požiadavky odvetvových koncepcií na priestorové usporiadanie a funkčné využívanie územia Slovenska	68
3.2.	Poľnohospodárstvo	70
3.3.	Lesné hospodárstvo	71
3.4.	Priemysel	73
3.5.	Stavebníctvo	75
3.6.	Rekreácia a turizmus	76
3.7.	Sociálna infraštruktúra	78
3.7.1.	Bývanie v Slovenskej republike	78
3.7.2.	Školstvo	80
3.7.3.	Zdravotníctvo	81
3.7.4.	Kultúra a umenie	82
4.	DOPRAVA A ÚZEMNÝ ROZVOJ SLOVENSKA	83
4.1.	Zámery rozvoja rezortu dopravy definované v oficiálnych dokumentoch na národnej a medzinárodnej úrovni	83
4.2.	Východiská rozvoja vonkajšej prepravy	86
4.3.	Trvalá udržateľnosť dopravy v kontexte priestorového rozvoja Slovenska	86
4.4.	Dopravná sústava Slovenskej republiky	87
4.4.1.	Dopravná sústava pre medzinárodnú dopravu	88
4.4.2.	Dopravné koridory celoštátnej úrovne	91
4.4.3.	Dopravné koridory nadregionálnej úrovne	92
4.5.	Dopravná regionalizácia územia Slovenska	93
5.	TECHNICKÉ VYBAVENIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ SLOVENSKA	96
5.1.	Infraštruktúra vodného hospodárstva a územný rozvoj Slovenska	96
5.1.1.	Ciele štátnej politiky vo vodnom hospodárstve	97
5.1.2.	Rozvoj verejných vodovodov	98
5.1.3.	Rozvoj verejných kanalizácií	99
5.1.4.	Zásobovanie úžitkovou vodou a využitie vody na ďalšie účely	100
5.1.5.	Vodné toky	100
5.1.6.	Hydromelióracie	100
5.1.7.	Rybné hospodárstvo (rybárstvo)	100
5.2.	Infraštruktúra energetiky a územný rozvoj Slovenska	101
5.2.1.	Spotreba primárnych energetických zdrojov	101
5.2.2.	Zemný plyn	101
5.2.3.	Ropa	102
5.2.4.	Elektrická energia	103

5.2.5.	Zásobovanie teplom	104
5.2.6.	Energetika a územný rozvoj Slovenska	104
6.	INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ, INFORMAČNÉ TECHNOLOGIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ SLOVENSKA	105
6.1.	Rozvoj a zásady budovania informačnej spoločnosti v EÚ	105
6.2.	Podmienky budovania informačnej spoločnosti na Slovensku	106
6.2.1.	Doterajšie uplatňovanie zásad rozvoja informačnej spoločnosti na Slovensku	106
6.2.2.	Nutnosť uplatňovania ďalších zásad rozvoja informačnej spoločnosti na Slovensku	107
6.2.3.	Vplyv rozvoja informačnej spoločnosti na územný rozvoj	108
7.	ŽIVOTNÉ PROSTREDIE A ÚZEMNÝ ROZVOJ SLOVENSKA	109
7.1.	Stav ochrany zložiek životného prostredia	109
7.1.1.	Ovzdušie	109
7.1.2.	Vodstvo	109
7.2.	Odpadové hospodárstvo	111
7.3.	Hluk a žiarenia	112
7.4.	Zdravotný stav a ochrana zdravia obyvateľstva	113
8.	KONCEPCIA ÚZEMNÉHO ROZVOJA SLOVENSKA A TRVALO UDRŽATEĽNÝ ROZVOJ	114